

کارکرد صلیب سرخ جهانی به مثابه ... | حمیدرضا حیدرپور، دکتر علی رضا جمشیدی و ...

The Function of The International Red Cross as a Friend of the Court (Amicus Curiae) in Protection the Rights of the Victims in the International Criminal Court

Hamidreza Heydarpour

PhD student in Criminal Law and Criminology, Justice University, Tehran, Iran
Email : hrh_1364@yahoo.com

Dr. Alireza Jamshidi

Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author)
Email : Ali.jamshidi@iauctb.ac.ir

Zhila Mehrara

Master of Science in Criminal Law and Criminology, Allameh Tabatabaee University, Tehran, Iran
Email : h.amiri5000@gmail.com

Extended Abstract:

The International Criminal Court, as the most important supranational judicial authority competent to deal with international crimes, has tools and mechanisms under its statute or, in practical practice, uses methods to provide practical support to victims in order to secure and guarantee their rights and interests. One of these methods is the participation of international non-governmental organizations active in the field of human rights, and among these organizations, the International Red Cross is one of the most important institutions and authorities. In this article, an attempt has been made to discuss and examine the functions of the International Red Cross as a supportive and helpful institution (friend of the court) towards victims of international crimes in the International Criminal Court and in the proceedings of

Legal Innovation

Quarterly

Legal Innovation Research

Institute

Spring 2025, Volume 1,

Issue 1

www.journallir.com

this supranational judicial authority. The overall conclusion is that the International Red Cross, based on an intellectual model and a scientific theory called "friend of the court/assistant of the court", has tried, especially in the last decade, to cooperate more closely and coherently in order to provide and guarantee better conditions for victims of international crimes in terms of providing consultations in various legal-judicial, emotional-physical, psychological-cognitive fields, etc., as well as realizing the judicial rights of victims in international criminal proceedings before the Court, including compensation for damages and healing of the pain caused, requiring criminals to apologize to the victim, implementing restorative processes, etc. However, despite this position and function, some important shortcomings in the performance of this organization in interacting with the Court in the field of protecting the rights of victims are evident.

Introduction

The primary objective behind the establishment of the International Criminal Court (ICC) is to eliminate impunity for all perpetrators of international crimes, particularly senior government officials. The formation of the ICC and the realization of its objectives have involved extensive collaboration between governmental and non-governmental organizations. Among the most significant non-governmental entities contributing to this process is the International Committee of the Red Cross (ICRC), which has played a crucial role in advancing international humanitarian law. As a humanitarian institution, the ICRC has consistently acted as a driving force in ensuring the prosecution of those who violate the legal norms governing armed conflicts.

However, the prosecution of international humanitarian law violators by States has often been inadequate. Consequently, the ICRC, as a strong advocate for international criminal justice, has made persistent efforts to address these shortcomings. The shared objective of ending impunity for international crimes has led the ICRC to actively participate in both the Preparatory Committee and the Preparatory Commission for the establishment of the ICC. Additionally, one of the key areas of the ICRC's engagement in criminal proceedings before the ICC is the protection of victims. In recent years, the ICRC has sought to implement mechanisms to safeguard victims' rights and ensure their protection throughout the judicial process. Given the critical role played by the ICRC in international criminal proceedings, an examination of its contributions in victim protection and its position before the ICC is both essential and timely.

This article explores the role of the ICRC as an *amicus curiae* ("friend of the court") in safeguarding victims' rights before the ICC. It aims to analyze how the ICRC, as a leading non-governmental organization engaged in humanitarian protection, collaborates with the ICC—the most authoritative supranational judicial body addressing international crimes. The central concern of this study is to assess the position of the ICRC and its interventions in the judicial process before the ICC, particularly in ensuring victims' rights are upheld. To this end, the article examines the legal and procedural contributions of the ICRC in its capacity as a judicial assistance organization or, in formal legal terms, an *amicus curiae*.

The fundamental question explored in this study is: What is the legal standing of the ICRC as an *amicus curiae* in ICC trials, and what specific support does it provide to victims in criminal proceedings? To

address this inquiry, the article will first provide an overview of the ICRC's relationship with the ICC and its broader role in international criminal justice. It will then analyze the rights and privileges granted to the ICRC in its cooperation with the Court, specifically in the context of victim protection. Furthermore, the article will examine the main approaches adopted by the ICRC in supporting victims of international crimes, followed by a critical evaluation of the organization's effectiveness in fulfilling this mandate.

Methodology

This article adopts a **descriptive-analytical approach**, utilizing **library research** as the primary method of data collection. The data collection instrument employed is a **questionnaire**, and the analysis of data and information is conducted through a **qualitative research method**.

Findings

In accordance with its recognized mandates and competencies, the **International Committee of the Red Cross (ICRC)** seeks to play an increasingly prominent role in criminal proceedings before international judicial bodies, particularly the **International Criminal Court (ICC)**. Given the fundamental philosophy and guiding principles underpinning the establishment of this humanitarian organization, **supporting victims and individuals affected by international crimes** remains one of its primary duties. In the contemporary legal framework, states are expected to uphold their commitments to international judicial cooperation and contribute to the fight against international crimes and the eradication of **impunity for perpetrators of such crimes**. An examination of relevant documents, including **memoranda of understanding and cooperation agreements** between the ICC and the ICRC, reveals

that the Committee enjoys specific **rights and privileges** in its role as a **protector of victims** within the ICC's criminal proceedings. These include:

The right to attend hearings, ensuring the Committee's presence in judicial proceedings.

The right to express expert opinions on the nature, extent, and impact of harm suffered by victims.

The right to propose mechanisms for victim protection, serving as an advisory function to the Court.

The right to design and implement treatment, medical, and restorative measures for victims.

Furthermore, the Committee's role is defined by four key **approaches** in fulfilling its mandate:

Protective approach – safeguarding the rights and dignity of victims.

Assistance approach – providing direct humanitarian and medical aid.

Cooperation approach – working in collaboration with judicial and governmental authorities.

Prevention approach – promoting strategies to mitigate future harm and violations.

Each of these rights and approaches carries distinct legal and practical implications, collectively granting the ICRC a unique position within the **ICC's victim protection framework**. This structured system of rights and responsibilities has significantly **reinforced the ICRC's standing as an essential auxiliary body** to the International Criminal Court, further strengthening its role in advancing international humanitarian law and victim support mechanisms.

Conclusion

The **International Committee of the Red Cross (ICRC)** can rightfully be regarded as an **amicus curiae** of the **International Criminal Court (ICC)** due to its constructive role in safeguarding the rights

of victims in criminal proceedings. However, despite its positive contributions, the ICRC's performance in this regard is not beyond critique. Several significant **limitations and challenges** have been identified in its engagement with the ICC.

Notably, the ICRC's **narrow focus on international humanitarian law (IHL)**, often at the expense of broader human rights concerns, has drawn criticism. Additionally, its adherence to **traditional warfare paradigms** has at times hindered its ability to effectively address **emerging forms of armed conflict**. Another key concern is the organization's reliance on the **principle of confidentiality** to maintain access to crisis zones, which, while ensuring neutrality, can also limit transparency and accountability in judicial proceedings.

Addressing these **three fundamental shortcomings**—expanding its focus to incorporate human rights considerations, adapting to contemporary manifestations of conflict, and reassessing its confidentiality policies—would significantly enhance the ICRC's effectiveness. Strengthening these areas would not only **bolster its cooperation with the ICC** but also **reinforce its commitment to protecting victims' rights** within the framework of **international criminal justice**.

Keywords:

International Red Cross, International Criminal Court, assisting institution, Friend of the court, Guaranteeing the rights of victims, International criminal proceedings.

توجه:

دیگته صحیح عبارت لاتین استفاده شده در متن *amicus curiae* است. ← عبارت *amicus curia*.
پیشنهاد اصلاح ارائه شده توسط نرم افزار ورد صحیح نیست.

کارکرد صلیب سرخ جهانی به مثابه دوست دادگاه در حمایت از

حقوق بزه‌دیدگان در دیوان کیفری بین‌المللی

(دریافت: ۱۴۰۳/۹/۱۹ پذیرش: ۱۴۰۴/۳/۲۰)

دانشجوی دوره دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه عدالت،
تهران، ایران

Email: hrh_1364@yahoo.com

حمیدرضا حیدریپور

استادیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه
آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Email: Ali.jamshidi@iauctb.ac.ir

دکتر علی‌رضا جمشیدی

کارشناس ارشد حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی،
تهران، ایران

Email: h.amiri5000@gmail.com

ژیلا مهرآرا

فصلنامه نوآوری حقوقی

پژوهشکده نوآوری حقوقی

بهار ۱۴۰۴، دوره اول، شماره ۱

www.journallir.com

چکیده:

دیوان کیفری بین‌المللی به‌عنوان مهم‌ترین مرجع قضائی فراملی صالح به رسیدگی به جنایات بین‌المللی، ابزارها و سازوکارهایی را به موجب اساس‌نامه در اختیار دارد و یا در رویه عملی، از روش‌هایی بهره‌مند می‌شود تا حمایت عملی را از بزه‌دیدگان در جهت تأمین و تضمین حقوق و مصالح آن‌ها تجلی بخشد. یکی از این روش‌ها، مشارکت نهادهای بین‌المللی غیردولتی فعال در زمینه‌های حقوق بشری است و از میان این نهادها، صلیب سرخ جهانی، از جمله مهم‌ترین نهادها و مراجع است. در نوشتار حاضر، سعی شده است کارکردهای نهاد صلیب سرخ جهانی به‌عنوان یک نهاد حمایتی یاری‌گر

(دوست دادگاه) نسبت به بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی در دیوان کیفری بین‌المللی و در فرایندهای دادرسی در این مرجع قضائی فراملی، مورد بحث و بررسی قرار گیرد. نتیجه کلی این است که صلیب سرخ جهانی، براساس یک الگوی فکری و یک تئوری علمی موسوم به «دوست دادگاه/یاری‌گر دادگاه»، سعی کرده است به‌ویژه در دهه اخیر، همکاری نزدیک‌تر و منسجم‌تر در راستای تأمین و تضمین شرایط بهتری برای بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی از حیث ارائه مشاوره‌ها در زمینه‌های گوناگون حقوقی - قضائی، عاطفی - حیثیتی، روانی - شناختی و ... و نیز تحقق بخشیدن به حقوق قضائی بزه‌دیدگان در دادرسی‌های کیفری بین‌المللی نزد دیوان از جمله جبران خسارت و التیام آلام واردشده، الزام بزه‌کاران به عذرخواهی از بزه‌دیده، اجرای فرایندهای ترمیمی و ... داشته باشد، ولی با وجود این جایگاه و کارکرد، برخی کمبودهای مهم در عملکرد این سازمان در تعامل با دیوان در زمینه حمایت از حقوق بزه‌دیدگان، مشهود است.

واژگان کلیدی: صلیب سرخ جهانی، دیوان کیفری بین‌المللی، نهاد یاری‌گر، دوست دادگاه، تضمین حقوق بزه‌دیدگان، دادرسی کیفری بین‌المللی.

مقدمه

دلیل عمده و اصلی تأسیس دیوان کیفری بین‌المللی، پایان بخشیدن به بی‌کیفرمانی تمامی مرتکبان جرائم بین‌المللی بالاخص مقامات ارشد حکومتی است. در روند شکل‌گیری دیوان و تحقق بخشیدن به اهداف آن، سازمان‌های دولتی و غیردولتی متعددی مشارکت داشته‌اند که یکی از مهم‌ترین نهادهای غیردولتی همکار/ دوست دیوان، صلیب سرخ است. در واقع این سازمان غیردولتی، نهادی فعال در زمینه حقوق بین‌الملل بشردوستانه است که اقداماتش همواره به‌عنوان مشوقی در راستای مجازات ناقضان حقوق حاکم بر جنگ، حائز اهمیت بوده است. با وجود این، غالباً عملکرد دولت‌ها در محاکمه ناقضان حقوق بشردوستانه، مطلوب نبوده است؛ از این رو، کمیته به‌عنوان حامی تأسیس مراجع کیفری بین‌المللی به‌منظور جبران عملکرد نامطلوب دولت‌ها تلاش‌های بی‌وقفه‌ای کرده است. هدف مشترک میان کمیته و دیوان کیفری بین‌المللی یعنی پایان دادن به بی‌کیفرمانی مرتکبان جرائم بین‌المللی، موجب مشارکت فعال کمیته در کارهای کمیته مقدماتی و کمیسیون مقدماتی جهت تأسیس دیوان شد. از سوی دیگر، یکی از عرصه‌های مداخله‌گری کمیته در فرایندهای دادرسی کیفری در دیوان، حمایت از بزه‌دیدگان است. این کمیته کوشیده است به‌ویژه در سال‌های اخیر، سازوکارهایی را در راستای حمایت از بزه‌دیدگان و صیانت از حقوق آن‌ها در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان را به اجرا گذارد. جایگاه صلیب سرخ جهانی در فرایندهای دادرسی کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی و نیز روندهای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی، مقوله‌ای مهم و در خور توجه است که در نوشتار حاضر، سعی شده است مورد بررسی قرار گیرد. بدین منظور، ابتدا توصیفی کلی از جایگاه صلیب سرخ جهانی در تعامل با دیوان کیفری بین‌المللی، ارائه خواهد شد. پس از آن، حق‌هایی که صلیب سرخ در همکاری با دیوان در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی، از آن‌ها برخوردار است بررسی می‌شود. پس از آن، رهیافت‌های عمده کمیته صلیب سرخ در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی، موضوع بحث خواهند بود. سپس، عملکرد کمیته، نقد و ارزیابی خواهد شد. ذکر این نکته لازم است که در نوشتار حاضر، نگارندگان به کنش‌گری کمیته صلیب سرخ و فعالیت‌ها و مداخلات آن در فرایندهای دادرسی کیفری نزد دیوان، به‌عنوان یک نهاد یاری‌گر یا اصطلاحاً دوست دادگاه نگریده‌اند.

۱. جایگاه صلیب سرخ جهانی در تعامل با دیوان کیفری بین‌المللی

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، تمامی تلاش‌ها در جهت ترویج احترام به حقوق بین‌المللی بشردوستانه و تقویت مبارزه علیه معافیت از مجازات را حمایت می‌کند. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، یک دادگاه با صلاحیت‌های قضائی نیست، اما می‌تواند مصداق بارز نهاد دوست یا یاری‌گر برای دیوان کیفری بین‌المللی باشد. کار دادگاه‌ها و محاکم بین‌المللی کیفری و کار کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، روش‌هایی تکمیل‌کننده و جایگزین برای پیش‌گیری از نقض‌های حقوق بین‌المللی بشردوستانه هستند (Enap, 2022: 133; Olasolo, 2023: 291). هرچند که اهداف نهایی هر دو یکی است ولی از ابزارهای متفاوتی بهره می‌برند، برای مثال، دیوان بین‌المللی کیفری، با تحت پیگرد قرار دادن و کمیته بین‌المللی صلیب سرخ با ترویج احترام به حقوق بین‌المللی بشردوستانه از طریق گفت‌وگوی محرمانه و تشویق عمل می‌کنند. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، روشی مشخص و بلندمدت از ورود پیدا نکردن به محاکمه‌های قضائی و علنی نساختن آنچه در حین کار خود درمی‌یابد دارد. این روش، در تجربه وسیع میدانی و احترام شدید سازمان نسبت به رازداری ریشه دارد. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در یادآوری به شرکت‌کنندگان در مخاصمات (چه دولت‌ها و چه گروه‌های مسلح غیردولتی) درخصوص وظایفشان طبق حقوق بین‌المللی بشردوستانه، درنگ نمی‌کند. هرچند، به‌عنوان یک سازمان بی‌طرف و مستقل، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ قویاً باور دارد که تنها از طریق تضمین گفت‌وگوی محرمانه و مداوم با تمامی طرفین مخاصمه می‌تواند این مهم را به انجام رساند (راعی دهقی، ۱۳۹۷: ۲۴).

کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، سازمانی غیردولتی، غیرمنفعت‌طلبانه، بی‌طرف و مستقل است که مأموریت بشردوستانه آن عبارت است از حمایت و حفاظت از جان و کرامت قربانیان جنگ و خشونت‌های داخلی و کمک‌رسانی به این افراد. در زمان درگیری، کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، مسئول هدایت و ایجاد هماهنگی در فعالیتهای امدادی است. این سازمان همچنین مروج اهمیت حقوق بین‌المللی بشردوستانه بوده و توجه همگان را به اصول بشردوستانه جهانی جلب می‌کند. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ، به‌عنوان متولی کنوانسیون‌های ژنو، براساس حقوق بین‌الملل، مسئولیتی دائمی برای بازدید از زندانیان، سامان‌دهی به عملیات امداد، بازپیوند اعضای خانواده‌ها و اجرای دیگر فعالیتهای بشردوستانه در زمان درگیری مسلحانه به عهده دارد. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ همچنین سعی دارد تا به نیازهای آوارگان داخلی رسیدگی کند، در رابطه با خطرات مین و مهمات

عمل نکرده در بین عموم آگاهی‌رسانی کند و کسانی را که در زمان درگیری مسلحانه مفقود شده‌اند، جست‌وجو کند (مروت، ۱۳۹۰: ۳۶۴).

«کمیته بین‌المللی جهت کمک به مجروحان» که چند سال بعد به نام «کمیته بین‌المللی صلیب سرخ» تغییر نام داد، از یک سو، با توسعه اقدامات و فعالیت‌های خود در عرصه دیپلماتیک میان کشورها و از سوی دیگر، گستراندن چتر حمایتی خود به نفع قربانیان جنگی، در صحنه نبرد، چنان جایگاهی یافت که به الگویی برای سازمان‌های غیردولتی مشابه، تبدیل شد. عرصه عمده فعالیت و مداخله‌گری صلیب سرخ جهانی، حمایت از بزه‌دیدگان جرائم جنگی است. به این ترتیب، حمایت این کمیته از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی، بیشتر، به زمان بروز مخاصمات مسلحانه معطوف است (Bugnion, 2017: 144).

دیوان کیفری بین‌المللی در ماده ۱۵ اساس‌نامه خود، امکان بازگشایی احتمالی تحقیق و بازجویی را بنابر اطلاعات رسیده، پیش‌بینی می‌کند. این ماده، اساساً مربوط به امکان شروع به رسیدگی توسط خود دیوان کیفری بین‌المللی است. تحقیق و بازجویی توسط دادستان می‌تواند بنابر اطلاعات جدی ارسالی از سوی سازمان‌های غیردولتی آغاز شود. اساس‌نامه این اطلاعات را به‌عنوان منبعی معتبر در کنار اطلاعات واصله از ارگان‌های سازمان ملل متحد و سازمان‌های بین‌الدولی قرار می‌دهد (Cassese, 2013: 282؛ برای مطالعه بیشتر، ر.ک. زمانی و حسینی، ۱۳۹۹: ۲۳-۳۸؛ رضانی قوام‌آبادی، ۱۳۸۷: ۱۵۷).

۲. نقش آفرینی صلیب سرخ به‌عنوان دوست دادگاه در فرایندهای دادرسی‌های کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی

ذیل این عنوان، ابتدا مفهوم دوست دادگاه و سپس، مقوله مداخله‌گری صلیب سرخ به‌عنوان دوست دادگاه در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی، بررسی می‌شود.

۲-۱. مفهوم دوست دادگاه

دوست دادگاه، شخص یا نهادی است که طرف دعوای حقوقی یا کیفری نیست، ولی راجع به مسائل موضوعی و حکمی دعوا، اطلاعات و تحلیل‌های حقوقی خود را به دادگاه ارائه می‌دهد. دوست دادگاه، مفهوم و تأسیسی برخاسته و ریشه‌دار در حقوق داخلی است که به‌منزله سازوکار مناسبی برای مشارکت ثالث در فرایند رسیدگی قضائی و داوری‌ها محسوب می‌شود؛ بدین ترتیب که آن‌ها به‌طور غیرمستقیم،

در دادرسی مداخله می‌کنند و اطلاعات تکمیلی مورد نیاز دادگاه را با رضایت دادگاه در اختیار مرجع رسیدگی‌کننده قرار می‌دهند. دوست دادگاه، شخص حقیقی یا حقوقی است که طرف دعوی محسوب نمی‌شود و به ابتکار خود یا به درخواست دادگاه، اظهارات خود را در خصوص وقایع و قواعد حاکم بر دعوی به صورت مکتوب یا شفاهی به دادگاه تقدیم می‌کند. بررسی رویه قضائی بین‌المللی نشان می‌دهد که بازیگر عمده این عرصه، سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی هستند که البته مشارکت آن‌ها در فرایندهای قضائی از جمله در دیوان کیفری بین‌المللی، همواره با چالش‌هایی روبه‌رو بوده است. اساساً به تناسب توسعه جایگاه دوست دادگاه در مراجع قضائی برخی کشورها، اهمیت این نهاد در عرصه بین‌المللی نیز افزایش یافته است. پیش‌بینی امکان مشارکت دوست دادگاه نشان می‌دهد که دادگاه‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که اگرچه اجازه طرح دیدگاه‌ها و نظرات این افراد تا حدودی، کار دادگاه و طرفین را برای ادامه دادرسی دشوار خواهد کرد، اما مزیت‌های فراوان این تأسیس حقوقی، دادگاه‌های بین‌المللی را به این سو سوق داد که در چارچوبی مشخص، حضور و مشارکت و مداخله این نهادهای یاری‌گر را به رسمیت بشناسند. به طور خاص، در مورد صلیب سرخ جهانی - که در تحقیق حاضر، مبنای مطالعه است - می‌توان گفت این نهاد، از ابتدای تأسیس، یک نهاد حمایت‌کننده از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی بوده است، می‌توان کارکردی به‌عنوان دوست دادگاه، به‌ویژه در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی در نظر گرفت (ر.ک. ابهری و فلاح خاریکی، ۱۳۹۷: ۱۱۹؛ رضانی قوام‌آبادی و حاجی ملا، ۱۳۹۶: ۸۹؛ میرعباسی و محمدی، ۱۳۹۵: ۱۷۱).

۲-۲. مداخله‌گری صلیب سرخ به‌عنوان دوست دادگاه در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی
این کمیته کوشیده است با استفاده از قالب نوظهور دوست دادگاه، حضور، مداخله و مشارکت فعال‌تر و مسئولانه‌تری در دادرسی کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی و در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی داشته باشد. اساساً نقش‌ها و کارکردهای صلیب سرخ در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی، این نهاد را به یک مرجع ذی‌صلاح برای تأمین و تضمین حقوق بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی و صیانت از امتیازاتی که بزه‌دیدگان در مراجع قضائی بین‌المللی - از جمله و به‌ویژه دیوان کیفری بین‌المللی - دارند، تبدیل کرده است.

به نظر می‌رسد نیاز مبرم حقوق بین‌المللی کیفری امروز، توجه بیش‌ازپیش به کارکردهای حمایتی و صیانتی نهادهایی چون صلیب سرخ جهانی در راستای ارتقای جایگاه بزه‌دیدگان در فرایندهای دادرسی کیفری بین‌المللی است. اصولاً صلیب سرخ جهانی، براساس الگوهای فکری مبتنی بر شناسایی نهاد

«دوست دادگاه/یاری‌گر دادگاه»، سعی کرده است به‌ویژه در دهه اخیر، همکاری نزدیک‌تر و منسجم‌تر در راستای تأمین و تضمین شرایط بهتری برای بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی از حیث ارائه مشاوره‌ها در زمینه‌های گوناگون حقوقی - قضائی، عاطفی - حیثیتی، روانی - شناختی و ... و نیز تحقق بخشیدن به حقوق قضائی بزه‌دیدگان در دادرسی‌های کیفری بین‌المللی نزد دیوان از جمله جبران خسارت و التیام آلام واردشده، الزام بزه‌کاران به عذرخواهی از بزه‌دیده، اجرای فرایندهای ترمیمی و ... داشته باشد. مداخلات این‌چنینی صلیب سرخ و همکاری این نهاد با دیوان، موضوع بسیار مهمی است که باید بیش‌ازپیش در عرصه حقوق بین‌الملل کیفری، مورد عنایت باشد.

مهم‌ترین سند مرجع برای احصای موارد مداخله‌گری صلیب سرخ به‌عنوان دوست دادگاه در دیوان کیفری بین‌المللی را عبارت دانست از «سند جامع همکاری صلیب سرخ و دیوان کیفری بین‌المللی»^۱ که در آوریل ۲۰۲۱ م روزآمد شده است. در فرازی از مقدمه این سند، می‌خوانیم: «... حمایت از حقوق و منافع بزه‌دیدگان به‌ویژه بزه‌دیدگان جنگ و براساس موازین حقوق بشردوستانه، ... کمیته خواهد کوشید خدمات غیرسودجویانه خود را در اختیار روندهای حمایتی مقرر در رویه‌های اجرایی دادرسی‌ها در دیوان قرار دهد ... کمیته، به‌عنوان نهاد یاری‌گر دیوان، زمینه‌های کنش‌گری خود درباره حمایت از بزه‌دیدگان را تعریف و شناسایی کرده و از طریق همکاری نزدیک با دیوان، خدمات غیرمنفعت‌طلبانه خود را به بزه‌دیدگان ارائه نماید ...» (Nettesheim, 2022: 292). در قسمت دیگری از این مقدمه مقرر شده است:

ما به مردم سراسر جهان که تحت تأثیر خصومت مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز قرار گرفته‌اند کمک کرده و معمولاً به کمک شرکای خود، نهایت تلاش و تخصص خود را می‌کنیم تا از کرامت آنان حمایت و از آلامشان بکاهیم. همچنین می‌کوشیم تا با ترویج و گسترش حقوق بشردوستانه و اصول جهانی بشردوستانه، مانع بروز مشکلات بیشتر برای بزه‌دیدگان شویم. بزه‌دیدگان در مناطق درگیری می‌توانند بر روی طیفی از فعالیت‌های نجات‌بخش ما حساب کنند ... ما همکاری نزدیک با جوامع محلی خواهیم داشت تا نیازهایشان را درک و برآورده نماییم. تجربه و تخصصمان، ما را قادر ساخته تا پاسخی سریع، مؤثر و بی‌طرفانه به نیازهای بزه‌دیدگان در دیوان کیفری بین‌المللی ارائه دهیم ... (Collins, 2022: ۱۹۲).

۱. Comprehensive Document on Cooperation Between the Red Cross and the International Criminal Court (Updated in 2021).

۳. حق‌های صلیب سرخ در همکاری با دیوان در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی

حق‌هایی که صلیب سرخ جهانی در راستای حمایت از بزه‌دیدگان به‌ویژه بزه‌دیدگان جنایات جنگی در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی، از آن‌ها برخوردار دانسته شده است عبارت‌اند از:

۱. حق حضور در جلسات رسیدگی؛
۲. حق اظهارنظر پیرامون نوع، حجم و آثار آسیب‌دیدگی‌ها و بزه‌دیدگی‌ها؛
۳. حق تعیین سازوکارهای حمایتی از بزه‌دیدگان به‌عنوان راهکار مشورتی برای دیوان؛
۴. حق تعیین و اجرای روندهای درمانی و پزشکی و ترمیمی. این چهار حق، در واقع، محورهای حمایت صلیب سرخ جهانی از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی در روند دادرسی‌های دیوان کیفری بین‌المللی را نیز تشکیل می‌دهند. در ادامه، یکایک این موارد، بیشتر بررسی می‌شوند.

۳-۱. حق حضور در جلسات رسیدگی

نمایندگان صلیب سرخ جهانی و مشخصاً کارگروه حمایت از بزه‌دیدگان جنایات مهم بین‌المللی که به‌طور رسمی، فعالیت خود را از سال ۱۹۹۴م آغاز کردند، به موجب بند اول ماده ۱۲-۴ دستورالعمل اجرایی دیوان کیفری بین‌المللی (مصوب ۲۰۰۳م)، مجازند در جلسات رسیدگی دیوان هم در مرحله تحقیقات و هم در مرحله دادرسی ماهوی حاضر شوند و به‌ویژه در فرضی که با وضعیت تعدد بزه‌دیدگان یا با وضعیت جنایات سنگین متضمن خسارات گسترده روبرو هستیم، نسبت به اعلام میزان خسارات و بزه‌دیدگی‌ها و بیان و شرح اطلاعات و داده‌ها و یافته‌های موجود در ارتباط با حجم و میزان خسارات و بزه‌دیدگی‌ها مبادرت ورزند (Fast, 2019: 203).^۱

به نظر می‌رسد شناسایی چنین حقی برای صلیب سرخ، به خودی خود، یک حمایت مهم و قابل توجه از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی محسوب می‌شود، زیرا در بسیاری از موارد، سعی مرتکبان آن است که حجم گسترده و بالای خسارت‌ها و بزه‌دیدگی‌ها را کتمان و پنهان کرده و افکار و انظار عمومی را نسبت به آن‌ها گمراه کنند. شناسایی امکان حضور نمایندگان صلیب سرخ جهانی در جلسات رسیدگی دیوان، می‌تواند این حربه را بی‌اثر کند و دیوان را به صورت واضح‌تری با واقعیات امر، مواجه سازد.

۱. The representatives of the World Red Cross and the Working Group for the Protection of Victims of Major International Crimes are allowed to appear in the hearings of the Court both in the investigation stage and in the substantive trial stage, especially in cases of multiple victims or in cases of serious crimes involving damages, the amount of damages and Declare the casualties and the description of the information, data and findings related to the volume and amount of damages and casualties.

۳-۲. حق اظهارنظر پیرامون نوع، حجم و آثار آسیب‌دیدگی‌ها و بزه‌دیدگی‌ها

پیرو حقی که نمایندگان صلیب سرخ جهانی مبنی بر حضور در جلسات رسیدگی دارند و در قسمت قبل به آن اشاره شد، حق دیگری که برای آن‌ها در نظر گرفته شده، حق اظهارنظر پیرامون نوع، حجم و آثار آسیب‌دیدگی‌ها و بزه‌دیدگی‌هاست. این حق، به‌ویژه به سبب آنکه گاه حجم خسارات مادی و بزه‌دیدگی‌های جسمانی و یا حتی روانی ناشی از جنایات (از جمله در نسل‌کشی‌ها، انتقال اجباری جمعیت و رفتارهایی که در این زمینه ارتکاب می‌یابند از جمله تجاوزات جنسی) بسیار بالاست و مرتکبان نیز کوشش فراوانی در مسیر پنهان کردن رفتارهای ارتكابی و خسارات و تبعات ناشی از آن‌ها به کار می‌گیرند، دارای اهمیت و حساسیت فراوان است. این حق موجب می‌شود که تصمیم‌گیری قضائی دیوان در مرحله تحقیقات و نیز در مرحله دادرسی ماهوی، با واقعیات بیشتر منطبق باشد. به این حق در بند دوم ماده ۴-۱۲ دستورالعمل مورد اشاره، تصریح شده است (Vinuales, 2021: 122).^۱

۳-۳. حق تعیین سازوکارهای حمایتی از بزه‌دیدگان به عنوان راه‌کار مشورتی برای دیوان

سومین حق و صلاحیت مشخصی که نمایندگان صلیب سرخ جهانی در راستای برگزاری دادرسی‌های کیفری راجع به جرائم بین‌المللی در دیوان کیفری بین‌المللی از آن برخوردار است، حق تعیین سازوکارهای حمایتی از بزه‌دیدگان به عنوان راه‌کار مشورتی برای دیوان است. به نظر می‌رسد با عنایت به این مورد، می‌توان به حق مشخصی برای صلیب سرخ جهانی از حیث صلاحیت مشورتی نسبت به رویه دادرسی کیفری بین‌المللی قائل شد. در این زمینه، می‌توان گفت رأی که دیوان در مقام تعیین و اجرای مجازات برای مرتکبان جنایات بین‌المللی صادر می‌کند، علاوه بر جنبه ماهوی و شکلی قضائی و حقوقی، جنبه ترمیم و جبران نسبت به بزه‌دیدگان و خسارات و بزه‌دیدگی‌هایی که آن‌ها تجربه کرده‌اند نیز دارد و شناسایی حق تعیین سازوکارهای حمایتی از بزه‌دیدگان به عنوان راه‌کار مشورتی برای صلیب سرخ، به‌طور مشخص، می‌تواند این جنبه ترمیمی و جبرانی را تأمین و تضمین کند. این حق در ادامه

۱. Representatives of the Red Cross have the right to comment on the type, volume and effects of injuries and victims to the International Criminal Court. This right is especially due to the fact that sometimes the amount of material damages and physical or even mental injuries caused by crimes (including genocides, forced transfer of population and behaviors that are committed in this context, including sexual assaults) is very high and the perpetrators It should be considered important that they put a lot of effort into hiding the committed behaviors and the damages and consequences caused by them.

ماده ۴ - ۱۲ و در بند سوم آن، مورد تصریح قرار گرفته است (برای مطالعه بیشتر، ر.ک. رضوی فرد، ۱۳۹۰: ۱۸۱؛ قربان‌نیا و نامیان، ۱۳۹۵: ۶۹؛ موسوی فرد، ۱۴۰۰: ۷۷۱ - ۷۹۵؛ موسوی فرد، ۱۴۰۰: ۴۷۲ - ۴۹۱؛ شریفی طرازکوهی و فتح‌پور، ۱۳۹۶: ۴۵ - ۴۸؛ رضوی فرد و دیرباز، ۱۳۹۲: ۶۷ - ۹۸).

۳-۴. حق تعیین و اجرای روندهای درمانی و پزشکی و ترمیمی

در نهایت، چهارمین حق و صلاحیتی که برای صلیب سرخ جهانی تعیین شده، حق تعیین و اجرای روندهای درمانی و پزشکی و ترمیمی است. این حق و صلاحیت، الزاماً ارتباطی با روند قضائی طی شده در دیوان ندارد، بلکه مستقل از تصمیم و رأی دیوان نیز می‌تواند عملی و اجرایی شود. به این منظور، به‌موجب یک یادداشت همکاری که در سال ۲۰۱۸م بین کمیته حمایت از بزه‌دیدگان در دیوان و کارگروه حمایت از بزه‌دیدگان در کمیته صلیب سرخ جهانی منعقد شده و به امضا رسیده است، صلیب سرخ می‌تواند رأساً نیز در راستای تعیین و اجرای روندهای درمانی و پزشکی و ترمیمی نسبت به بزه‌دیدگانی که متحمل خسارات مادی یا معنوی یا جسمانی یا جنسی شده‌اند، وارد عمل شود و اقدام کند. به نظر می‌رسد این حق و صلاحیت، مکمل همه مواردی است که در قسمت‌های قبل به آن‌ها اشاره شد و در واقع، حلقه حمایت‌های دیوان از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی را کامل می‌سازد (Anne, 2021: 266).

براساس قلمرو حق‌هایی که صلیب سرخ جهانی در راستای حمایت از حقوق بزه‌دیدگان در فرایندهای دادرسی کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی از آن‌ها برخوردار است، می‌توان جنایات جنگی را عرصه اصلی کنش‌گری کمیته در دیوان محسوب کرد. این موضوع، نیازمند بررسی و تحلیل بیشتر است که در ادامه، ارائه خواهد شد.

۱. The representatives of the Red Cross have the right to determine the support mechanisms for the victims as a consultative solution for the court. They have the possibility to directly advise the victims, identify the mechanisms and methods of supporting them based on their opinions and present them to the International Criminal Court.

۲. The representatives of the Red Cross can intervene and take action in order to determine and implement the treatment and medical and restorative procedures for the victims who have suffered material, spiritual, physical or sexual damages. It seems that this right and competence is complementary to all the cases that were mentioned in the previous parts and in fact, it completes the circle of the Court's protections for the victims of international crimes.

۴. جایگاه بزه‌دیدگان در اندیشه و افق‌های عملکردی صلیب سرخ جهانی

به‌طور کلی، صلیب سرخ جهانی یکی از اهداف، رسالت‌ها و رویکردهای اصلی و محوری خود را حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی قرار داده است. البته صلیب سرخ در ابتدای تأسیس، هدف عمده خود را حمایت از قربانیان و آسیب‌دیدگان جنگ تعریف کرده است. لیکن امروزه، با رویکردی به مراتب گسترده‌تر از زمان تأسیس، این سازمان می‌کوشد دامنه و قلمرو حمایت‌های خود از بزه‌دیدگان را به آسیب‌دیدگان پدیده‌های مجرمانه غیر از جنگ نیز گسترش دهد. این امر، موجب شده است تا جایگاه بزه‌دیدگان در اندیشه و نیز در افق‌های عملکردی صلیب سرخ جهانی، به مراتب و نسبت به گذشته، ارتقا یابد. تقویت حمایت‌ها از بزه‌دیدگان، در رویکرد صلیب سرخ جهانی، به موجب اعلامیه تبیینی این سازمان^۲ صادر شده در آغاز سال ۲۰۲۴ میلادی، یکی از اهداف عمده‌ای اعلام شده است که این سازمان می‌کوشد آن را محقق سازد. به موجب فرازی از مقدمه این اعلامیه، صلیب سرخ جهانی، یک «نهاد حمایت‌گر» است و ماهیت حمایت‌گر آن، دامنه وسیع و طیف متنوعی از راهکارهای حمایت از بزه‌دیدگان و آسیب‌دیدگان جنگی و غیر آن را شکل می‌دهد (Garro, 2024: 44). این حمایت‌ها از منظر عمل‌گرایی صلیب سرخ در تعامل با دیوان کیفری بین‌المللی در قالب دوست دادگاه، قابل بحث و مذاقه هستند. بر این اساس، صلیب سرخ یک نهاد یاری‌گر برای دیوان کیفری بین‌المللی ارزیابی می‌شود و به‌طور خاص، قلمرو عمل‌گرایی صلیب سرخ به‌عنوان دوست دادگاه یا نهاد یاری‌گر نیز حمایت از بزه‌دیدگان در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی تعریف می‌شود (Conflict and Environment Observatory, 2023: 28).

بر این مبنا و با هدف ارتقای هر چه بیشتر سطح، میزان و کیفیت حمایت‌ها از بزه‌دیدگان، صلیب سرخ جهانی کوشیده است روابط خود با دیوان کیفری بین‌المللی و نیز دیگر مراجع قضائی فراملی، گسترش دهد. البته عمق این روابط با دیوان، به مراتب گسترده‌تر و مشهودتر از روابط با دیگر مراجع ارزیابی شده است. تاکنون (مرداد ۱۴۰۳) و براساس اطلاعات موجود، بالغ بر ۱۱ تفاهم‌نامه همکاری

۱. enhancing

۲. explanatory notice

۳. protector institution

۵. جنایات جنگی به مثابه عرصه اصلی کنش‌گری صلیب سرخ در حمایت از بزه‌دیدگان در دیوان کیفری بین‌المللی (Chung, 2023: 113).
- ذکر این نکته مهم لازم است و آن اینکه، صلیب سرخ می‌تواند نسبت به همه جرائم و بزه‌دیدگی‌های مشمول صلاحیت قضائی دیوان کیفری بین‌المللی وارد عمل شود، اما به‌طور خاص، این مداخله را می‌توان در ارتباط با جنایات جنگی دید (Van den, 2023: ۱۴۹).
- در این باره، چهار وضعیت متفاوت که در آن‌ها صلیب سرخ وارد عمل می‌شود عبارت‌اند از:
۱. تلاش کمیته برای کمک به قربانیان مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و غیر بین‌المللی. این سازمان، خدمات خود به بزه‌دیدگان این مخاصمات را بر مبنای حقوق بین‌الملل بشردوستانه، سازماندهی می‌کند. البته پس از توجه کامل به نیازهای موجود و قابل پیش‌بینی به کمک‌های بشردوستانه (Fernanda, 2020: 251).
  ۲. در دیگر شرایط خشونت‌آمیز، کمیته خدمات خود را براساس میزان جدی بودن نیازهای برآورده‌نشده و اضطرار شرایط ارائه می‌دهد. سازمان همچنین توجه می‌کند که آیا با توجه به وضعیت خود به‌عنوان یک سازمان بی‌طرف و مستقل و نیز تجاری که دارد، می‌تواند کاری بیشتر از دیگران انجام دهد یا خیر؟ در چنین شرایطی، کمیته خدمات خود را نه براساس حقوق بین‌الملل بشردوستانه، بلکه بر مبنای اساس نامه نهضت ارائه می‌دهد (Stahn, 2017: 199).
  ۳. اگر در ناحیه‌ای که کمیته در آن حضور عملیاتی دارد، یک بلای طبیعی یا ناشی از فعالیت‌های انسانی رخ دهد و یا یک بیماری همه‌گیر شود، چون این سازمان می‌تواند به سرعت نیروهای خود را اعزام کند و مشارکت قابل توجهی داشته باشد، در حد توان و در

۱) war crime: جرم جنگی، به معنای نقض قانون جنگ است و به اقلی می‌تواند کشتار عمدی غیظ می‌باشد. اسرای جنگی، شکنجه، گروگانگیری، تخریب غیرضروری اموال غیظ می‌باشد. لوز جنسی در جنگ و غیرت گفته می‌شود. در ماده ۸ صلح سازمان ملل که سند مؤسس دیوان کیفری بین‌المللی است، صریحاً جرم جنگی برشمرده شده است. از جمله اقدامات زیر علیه غیظ می‌باشد: قتل عمد، شکنجه، ارفاق غیظ می‌باشد از جمله آوارگی، کالیپولوتیک، وارد کردن رنج شدید آسیب جدی به بدن یا سلامت افراد، تخریب و تصرف اموال در سطح گسترده که به صورت غیظ می‌باشد و مغرورانه باشد. لم‌گیرد و نتوان آن را به دلیل ضرورت نظمی توجیه کرد، مجبور کردن زندانیان جنگی یا دیگر افراد محظوظ شده به خدمت در نیروی ملی یک قدرت محروم کردن عمدی اسیر جنگی یا دیگر افراد محظوظ شده از حق برخورداری از یک سهم کمینه ملاتنه و رفاه، اخراج یا انتقال غیظ می‌باشد یا حبس غیظ می‌باشد، گروگانگیری (میرمحمد علی، ۱۳۹۸: ۹۱۲-۹۱۱؛ پورقزاق، ۲۰۲۱: ۳۱-۳۰)

همکاری با دیگر ارکان سازمان ورود و توانایی‌های منحصر به فرد خود را عرضه می‌کند. این سازمان، معمولاً در فاز اضطراری اقدام می‌کند (Ferraro, 2015: 818).

۴. در دیگر شرایط، کمیته در فعالیت‌های تمامی آژانس‌های بشردوستانه مشارکت خاصی دارد، به خصوص در حوزه‌های تخصصی خود مانند جست‌وجوی افراد و اشاعه و ترویج حقوق بشردوستانه و اصول بنیادین. این‌ها همگی حوزه‌هایی هستند که در آن‌ها به‌صراحت به صلاحیت‌های کمیته برای ورود و مداخله در روندهای حمایت از بزهدیدگان جنایات بین‌المللی به‌طور عام و بزهدیدگان جنایات جنگی به‌طور خاص تصریح شده است (صدرایی، ۱۳۹۲: ۵۹).

در مقام تحلیل می‌توان گفت آنچه در ارتباط با صلاحیت‌های کمیته در حمایت از بزهدیدگان جنایات بین‌المللی گفته شد، به‌طور خاص و مشخص، در مورد جنایات جنگی و بزهدیدگان این جنایات‌ها قابل بحث و بررسی هستند. در این زمینه باید گفت صلیب سرخ، در قلب نهضت بین‌المللی صلیب سرخ و هلال احمر قرار گرفته و موتور محرک و مرکز ثقل فعالیت‌های بشردوستانه است که در ترسیم الفبای حقوق بشردوستانه بین‌المللی و ایجاد ادبیات حقوقی، تدوین و توسعه قواعد حمایتی، نقش مثبت و پیش‌گامانه داشته است. به‌وضوح می‌توان ارائه تعریف موسع از مفهوم «حمایت» و «کمک» برای قربانیان جنگی و ایده مصونیت آن‌ها از بلایای جنگ را در کارنامه فعالیت‌های کمیته مشاهده کرد. به‌طور کلی، از دیدگاه کمیته، طیف قربانیان دو دسته هستند: قربانیان بالقوه که در عرصه دیپلماتیک مورد توجهند و قربانیان بالفعل که در میدان جنگ مورد حمایت هستند. آن‌ها فرد یا گروهی از افراد انسانی هستند که در اثر خشونت ناشی از جنگ و نقض حقوق بشردوستانه، آسیب‌پذیرند و می‌بایست از گزند و آثار تخریبی جنگ، در امان بمانند.

همچنین باید افزود که در عرصه دیپلماتیک، کمیته با استفاده از تجاربی که داشته و دارد، به تشویق و تسهیل برگزاری کنفرانس‌های دیپلماتیک متشکل از نمایندگان کشورها، انجام کارهای مقدماتی، تهیه پیش‌نویس اسناد، کارهای کارشناسی، شرکت در روند مذاکرات و ارائه پیشنهادهای و گزارش‌های واقع‌بینانه با ذکر آمار و ارقام براساس تجارب مکتسبه کمک می‌کند، دیپلماسی بشردوستانه کمیته، ابزاری مترقیانه و پویا به‌منظور نیل به اهدافش، خصوصاً در مخاصمات غیربین‌المللی است. این دیپلماسی فعال، علاوه بر کاربرد در عرصه دیپلماتیک، شامل مذاکره، مکاتبه با مقامات مسئول، بین کمیته و افرادی است که قربانیان را تحت اقتدار خود دارند، تا جایی که مقام کمیته را به‌عنوان یک

میانجی بی طرف، نزد افکار عمومی جهانی معرفی کرده است. به علاوه، تفاسیر کمیته از مقررات موجود، نظارت بر حسن اجرای مقررات بشردوستانه، ترغیب و تشویق دولت‌ها به التزام عملی به معاهدات، نشر، ترویج و آموزش قواعد به عامه مردم یا گروه‌های خاص مانند نظامیان، ارباب رسانه‌ها، دانشگاهیان و جوانان، بی‌غرضی، بشردوستی و استقلال آن را تقویت و آن را جهان‌شمول کرده است. در صحنه نبرد، کمیته با سازوکارهایی که در اختیار دارد، از طبقات مختلف قربانیان، حمایت می‌کند. روند توسعه و تکامل تدریجی پدیده حمایت در نظام بین‌المللی را زمانی می‌توان مشاهده کرد که دریایم در ابتدای تأسیس کمیته، مفهوم قربانیانی که وارد حیطه صلاحیت و عملکرد آن شدند، صرفاً محدود به سربازان مجروح و بیمار در جنگ زمینی بود. متعاقباً مصدومان دریایی در جنگ دریایی نیز به گروه فوق اضافه شدند. پس از آن در خلال جنگ جهانی اول، مسئله زندانیان جنگی و مراقبت از آن‌ها، برای کمیته مطرح شد و سپس در جنگ جهانی دوم، حمایت از غیرنظامیان در دستور کار قرار گرفت. با تشدید مخاصمات غیربین‌المللی و جنگ‌های داخلی، در نتیجه استعمارزدایی، شاهد این هستیم که کمیته با درنوردیدن قلمرو داخلی کشورها در این‌گونه مخاصمات نیز مداخله کرد. در نتیجه روند شکل‌گیری حوزه‌هایی که کمیته در آن‌ها مداخله کرد، دقیقاً و عیناً مطابق روند شکل‌گیری عهدنامه‌های چهارگانه ژنو، به ترتیب تصویب آن‌هاست و توسعه اقداماتش، با تدوین پروتکل‌های الحاقی، منطبق و هماهنگ است. از طرف دیگر، با پیشرفت‌های صورت‌گرفته، مقررات لاهه مخصوصاً بحث محدودیت وسایل و شیوه‌های نبرد، از جمله مین‌های زمینی ضد نفر نیز در کانون توجه کمیته قرار گرفت و به نوعی، به مقابله با رقابت تسلیحاتی دولت‌ها علیه غیرنظامیان پرداخت. ورود به حوزه‌های مشترک حقوق بشر و حقوق بین‌الملل بشردوستانه به‌ویژه از کنفرانس جهانی وین ۱۹۹۳ به بعد مانند ایجاد پیوند و هم‌بستگی میان حقوق مندرج در ماده ۳ مشترک و ماده ۴ میثاق حقوق مدنی و سیاسی از جمله دیگر مباحث مطروحه برای کمیته در زمان بروز جنگ‌هاست (Giladi, 2021: 171).

کمیته در عرصه تخاصم، به حمایت از قربانیانی می‌پردازد که در ابتدای تأسیس، منحصر به یک طبقه بود (مجروحان نظامی جنگ زمینی)، اما امروزه طبقات مختلف انسانی را به شرح فوق، تحت پوشش قرار داده است. جمع‌آوری کمک‌های امدادی بشردوستانه و نظارت بر توزیع آن‌ها، تسهیل مذاکرات و توافقات آتش‌بس، تخلیه و اعاده به میهن و آوارگان، پناهندگان، بیگانگان، زندانیان جنگی و غیرنظامیان توقیف شده، کمک در جهت ردیابی افراد مفقودالثر، متوفیان و سعی در جهت ایجاد اتحاد خانوادگی، بازپروری معلولان ناشی از جنگ اعم از نظامی و غیرنظامی، بازدید از محل‌های بازداشت،

مصاحبه خصوصی با افراد، ایجاد مناطق امن و عاری از خطر برای قربانیان جنگی، ارائه تجهیزات مادی، بهداشتی و آموزشی به قربانیان، کمک به پاک‌سازی مناطق پرخطر و حمایت از گروه‌های خاص آسیب‌پذیرتر، تنها گوشه‌هایی از این حمایت‌ها و کمک‌ها هستند (Mialhe, 2020: 103).

بدین ترتیب می‌توان گفت که نقش کمیته صلیب سرخ جهانی در حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی به‌ویژه جنایات جنگی، مثبت بوده و این حمایت به تدریج گسترش و دامنه آن توسعه یافته، به طوری که کمیته را به یک حامی برای قربانیان جنایات بین‌المللی تبدیل کرده است. این حمایت‌ها و توسعه آن‌ها در چهار حوزه صورت پذیرفته است: ۱. در مدت، شرایط، نوع و تعداد افرادی که به آن‌ها کمک می‌کند که از طریق تفکیک و طبقه‌بندی نیازهای قربانیان، سعی در برآوردن نیازهای اصلی آنان دارد؛ ۲. در موقعیت‌هایی که کمیته مداخله می‌کند؛ ۳. در دامنه جغرافیای عملیات؛ ۴. در چگونگی، حیطه وظایف و قلمرو تکالیف.

باید اضافه کرد که کمیته صلیب سرخ، در ابتدا قصد نداشت تا در صحنه نبرد فعالیت کند. با این حال، درخواست‌های فراوانی از سوی حقوقدانان و فعالان حقوق بزه‌دیدگان از صلیب سرخ مطرح شد مبنی بر اینکه کارکنان امدادی خود را به صحنه بفرستند، چراکه باور داشتند که انجام کارهای بشردوستانه در زمان درگیری نیازمند ارائه ضمانت کافی برای بی‌طرفی و استقلال است که تمامی طرف‌ها پذیرای آن باشند و این کار فقط از عهده صلیب سرخ برآمد. در نتیجه لازم می‌شد تا صلیب سرخ فعالیت‌های عملیاتی خود را به سرعت و در چارچوب اصول بی‌طرفی و استقلال، به‌منظور خدمات‌رسانی در هر دو سوی میدان نبرد، بازنگری کند. این کارکرد بعدها رسمیت یافت؛ یعنی زمانی که در کنوانسیون‌های ژنو بر ماهیت کاملاً بشردوستانه و خالی از غرض فعالیت‌های این سازمان تصریح شد. در نتیجه، سازمان نقش خاصی را بر عهده گرفت تا کاربرد دقیق حقوق بین‌المللی بشردوستانه را تضمین کند.

مسئله دیگری که باید به آن پرداخت، رویکردهای محوری و مبنایی کمیته برای مداخله و اقدام در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی است. این رویکردها را در ادامه مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۵. رهیافت‌های عمده کمیته صلیب سرخ در راستای حمایت از بزه‌دیدگان در دادرسی‌های

دیوان کیفری بین‌المللی

به نظر می‌رسد مقوله حمایت از بزه‌دیدگان را بتوان حلقه رابط یا پل ارتباطی میان عملکرد دیوان کیفری بین‌المللی و صلیب سرخ جهانی ارزیابی کرد. در واقع، آنچه فصل مشترک اقدامات این دو مرجع مهم فراملی می‌تواند محسوب شود، کنش‌گری آن‌ها در عرصه حمایت از بزه‌دیدگان است (برای مطالعه بیشتر در مورد رویکرد دیوان در جهت حمایت از بزه‌دیدگان، ر.ک. نژندی‌منش و آموزگار، ۱۳۹۶: ۱۳۵ - ۱۶۱؛ مهدیقلی، ۱۴۰۱: ۲۹ - ۴۴). البته شاید بتوان این تفاوت را میان عملکرد این دو نهاد در نظر گرفت و آن اینکه، دیوان، به طور معمول و حسب وظایف محوله در اساس نامه رم، نسبت به بزه‌دیدگان، حمایت‌های حقوقی و قضائی را مبنا قرار می‌دهد، ولی صلیب سرخ براساس مأموریت‌های تعریف‌شده، ممکن است دامنه حمایت‌های خود را فراتر از حمایت‌های حقوقی و قضائی نسبت به بزه‌دیدگان، اعمال کند (برای مطالعه بیشتر، ر.ک. Greco, 2022: 30-34; Garlo, 2023: ۲۰۹-۱۹۳؛ رضوی‌فرد و دیرباز، ۱۳۹۲: ۶۷ - ۹۸؛ نجفی‌توانا و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۳۷ - ۱۶۴).

همانگونه که در بیانیه مأموریت صلیب سرخ تشریح شده است، این سازمان پس از تحلیل شرایط، چهار رهیافت عمده را در راهبردهای کلان خود در راستای حمایت از بزه‌دیدگان در دادرسی‌های دیوان کیفری بین‌المللی، مورد نظر قرار می‌دهد تا مستقیم و یا غیرمستقیم و یا در کوتاه‌مدت، میان مدت و یا بلندمدت، احترام به زندگی، کرامت و سلامت جسمی و روحی قربانیان مخاصمات مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز را تضمین کند. این چهار رهیافت عمده را می‌توان عبارت دانست از: رهیافت حمایتی، رهیافت کمک‌رسانی، رهیافت همکاری و رهیافت پیش‌گیری. در ادامه، به ترتیب، به این رهیافت‌ها پرداخته خواهد شد.

۵-۱. رهیافت حمایتی^۱

به منظور حفاظت از جان، امنیت، کرامت و سلامت جسمی و روحی قربانیان مخاصمات مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز، هدف از اعمال این رویکرد، تضمین آن است که مقامات و دیگر کنش‌گران به الزامات خود عمل کنند و حقوق افراد را محترم بشمارند. همچنین هدف از آن، جلوگیری از و یا پایان دادن به موارد عملی و یا احتمالی نقض حقوق بین‌الملل بشردوستانه و دیگر مجموعه قوانین و یا قواعد بنیادینی است که از مردم در چنین شرایطی حمایت و حفاظت می‌کنند. تمرکز کمیته، اولاً، بر روی علل و شرایط حاکم بر

۱. protective approach

موارد نقض قانون و کسانی است که مسئول ارتکاب موارد نقض قانونی هستند و ثانیاً، بر روی پیامدهایی است که خشونت‌های ارتكابی به دنبال داشته است (مهرگان و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۶۰).

۵-۲. رهیافت کمک‌رسانی (امداد)^۱

هدف از کمک‌رسانی، حفاظت از جان و یا ترمیم کرامت افراد و جوامع محلی است که به شدت تحت تأثیر مخاصمات مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز قرار گرفته‌اند. فعالیت‌های کمک‌رسانی در اصل برای رسیدگی به پیامدهای موارد نقض حقوق بشردوستانه بین‌المللی و دیگر مجموعه قوانین مرتبط اجرا می‌شوند. همچنین ممکن است در این فعالیت‌ها با کاهش میزان در معرض خطر بودن به علل و شرایط بروز چنین موارد نقض قانون نیز پرداخته شود. کمک‌رسانی شامل رسیدگی به نیازهای ضروری ولی برآورده نشده افراد و یا جوامع محلی بر مبنای هنجارهای اجتماعی و شرایط فرهنگی است. این نیازها متفاوتند، ولی برای پاسخ‌گویی به آن‌ها معمولاً با تأمین کالا و خدمات، حمایت از تأسیسات و خدمات موجود و تشویق مقامات و دیگران به انجام وظایف و مسئولیت‌هایشان به مسائل مرتبط با درمان، بهداشت، سرپناه، امنیت اقتصادی و... (Banner, 2021: 299).

۵-۳. رهیافت همکاری^۲

هدف از همکاری، افزایش ظرفیت عملیاتی جمعیت‌های ملی، به‌خصوص در کشورهایی است که دچار مخاصمه مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز شده و یا احتمال دارد که بشوند. هدف دیگر آن، افزایش ظرفیت صلیب سرخ برای تعامل با جمعیت‌های ملی و مشارکت با آن‌هاست. هدف از رویکرد همکاری، بهینه کردن فعالیت‌های بشردوستانه ارکان سازمان صلیب سرخ با بهترین استفاده از رویه‌ها و مهارت‌های مکمل در رابطه با مسائل عملیاتی مانند حمایت، کمک‌رسانی و پیش‌گیری است. این رویکرد شامل تدوین و اجرای سیاست‌ها و خط‌مشی‌های سازمان است که در طول نشست‌های اعضا تصویب می‌شوند و نیز ارتقای ظرفیت جمعیت‌های ملی و کمک به آن‌ها برای رعایت اصول بنیادین در تمام زمان‌ها (فروغی‌نیا، ۱۳۹۸: ۵۹).

۱. assistance approach

۲. collaborative approach

۵-۴. رهیافت پیش‌گیری^۱

هدف از پیش‌گیری، ایجاد محیطی مساعد است که در آن، احترام به زندگی و کرامت کسانی که به شدت تحت تأثیر مخاصمات مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز هستند تضمین شود و برای فعالیت‌های صلیب سرخ نیز مناسب باشد. هدف از این رویکرد، پیش‌گیری از آلام بزه‌دیدگان از طریق اعمال نفوذ بر کسانی است که اثر مستقیم یا غیرمستقیم در سرنوشت مردمی دارند که تحت تأثیر چنین شرایطی هستند. این در کل به معنای فعالیت در بازه‌ای میان‌مدت تا بلندمدت است. رویکرد پیش‌گیری به‌خصوص شامل برقراری ارتباط به‌منظور توسعه، روشن‌سازی و ترویج روند پیاده‌سازی حقوق بین‌الملل بشردوستانه و دیگر قوانین مرتبط و نیز ترویج میزان پذیرش فعالیت‌های صلیب سرخ است (دفتر نمایندگی ...، ۱۳۹۹: ۳۳-۳۹؛ برای مطالعه بیشتر، ر.ک. نوری‌سوا، ۱۴۰۳: ۱۲۳-۱۵۰).

به نظر می‌رسد آنچه در مورد کارکردها و رهیافت‌های صلیب سرخ جهانی در راستای حمایت از بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی گفته شد، به‌ویژه در پرتو معیارها و موازین حقوق بشردوستانه بین‌المللی معنا و تجلی می‌یابد؛ به این صورت که به زعم صلیب سرخ، قاعده‌ای عرفی از رویه دولت‌ها قابل استنباط است که براساس آن، هم در مخاصمات مسلحانه بین‌المللی و هم در مخاصمات مسلحانه غیربین‌المللی، هر طرف مخاصمه باید حقوق بین‌الملل بشردوستانه را توسط نیروهای نظامی و سایر اشخاص و گروه‌هایی که تحت امر یا فرماندهی یا نظارت آن هستند اجرا و اجرای آن را تضمین کند. در عین حال، باید در مقام ارزیابی و تحلیل عملکرد صلیب سرخ در راستای حمایت از بزه‌دیدگان در دیوان کیفری بین‌المللی نیز بود. در قسمت بعد، این مقوله، مطالعه خواهد شد.

۶. ارزیابی و تحلیل عملکرد صلیب سرخ در حمایت از بزه‌دیدگان در دیوان کیفری بین‌المللی

برای آنکه صلیب سرخ بتواند مأموریت خود را به شکلی مؤثر انجام دهد، باید اعتماد دولت‌ها، طرف‌های درگیر و کسانی را که در درگیری یا شرایط خشونت‌آمیز نقش دارند جلب کند. چنین اعتمادی به‌خصوص بر مبنای آگاهی از خط‌مشی و روش‌های کاری این سازمان به‌دست می‌آید. کمیته از طریق استمرار کارهای خود و قابل پیش‌بینی بودن، اعتماد مردم را جلب می‌کند. ترکیب اثربخشی و اعتبار بدون توجه به زمان، مکان و یا طیف‌های نیازهای موجود، چالشی همیشگی برای این سازمان است؛

۱. prevention approach

چراکه باید بتواند ثابت کند که هم عمل‌گراست و هم خلاق. در چارچوب راهبرد و اولویت‌های مشخص کمیته، به دفاتر نمایندگی این سازمان در مناطق عملیاتی استقلال داخلی زیادی داده شده است تا خود در مورد انتخاب بهترین روش برای کمک به قربانیان مخاصمات مسلحانه و دیگر شرایط خشونت‌آمیز تصمیم بگیرند.

براساس دستورالعمل همکاری میان کمیته و دیوان که در آوریل ۲۰۲۲م، روزآمد شده است، کمیته اولویت‌های خود در همکاری با دیوان در راستای حمایت از بزه‌دیدگان را براساس معیارهای زیر تعیین می‌کند:

۱. میزان آلام قربانیان و اضطراری بودن نیازهای آنان: اصل بی‌غرضی که در حقوق بین‌الملل بشردوستانه ذکر شده است، کماکان به‌عنوان ستون فعالیت‌های صلیب سرخ شناخته می‌شود. این فعالیت‌ها باید غیرتبعیض‌آمیز و متناسب با نیازهای کسانی باشد که نیازمند حمایت و کمک هستند.

۲. توانایی‌های منحصر به فرد کمیته که ناشی از وجه متمایز آن به‌عنوان یک سازمان بی‌طرف و مستقل و یک میانجی است و نیز تجارب آن در کمک‌رسانی به قربانیان مخاصمات مسلحانه (دانش بومی، منابع انسانی، لجستیک، ظرفیت جست‌وجوی افراد و...) امتیاز ویژه کمیته، که ناشی از اصول حاکم بر آن و تجارب عملیاتی است، کسب کرده، از سوی جامعه بین‌المللی به رسمیت شناخته شده است. این کمیته می‌تواند خود را به‌خوبی در فضای فعالیت‌های بشردوستانه در کنار تعداد زیادی از انواع سازمان‌های بشردوستانه جای و به فعالیت خود ادامه دهد.

۳. کمیته سعی دارد تا فعالیت‌های خود را در شرایطی انجام دهد که حقوق بین‌الملل بشردوستانه در آن‌ها کاربرد دارد و به دقت در مقتضی بودن اقدام در شرایط موجود و یا در دیگر شرایط خشونت‌آمیزی که تحت پوشش حقوق بین‌الملل بشردوستانه نیست (مانند ناآرامی‌ها و تنش‌های داخلی) توجه کند. این سازمان در تمام شرایط، فعالیت‌های خود را بر مبنای معیارهایی که در بالا ذکر شد، انجام می‌دهد.

در مقام جمع‌بندی و تحلیل باید گفت از یک سو، صلیب سرخ را باید برجسته‌ترین بازیگر غیردولتی در عرصه حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حفاظت از حقوق بزه‌دیدگان در هنگامه بروز مخاصمات مسلحانه در روزگار کنونی دانست و از سوی دیگر، عملکرد این کمیته، به‌ویژه به سه دلیل، ناکافی است:

عدم توجه کافی به مباحث حقوق بشری و تمرکز افراطی بر مقولات مرتبط با حقوق بشردوستانه، تمرکز بر مفهوم کلاسیک جنگ و ناتوان ماندن از مواجهه با مظاهر و مصادیق جدید جنگ و مخاصمه و تکیه بر اصل محرمانه بودن اطلاعات برای تضمین حضور در مناطق بحرانی. نخستین عامل، موجب می‌شود که عملکرد کمیته، صرفاً به پس از وقوع مخاصمه متمرکز شود و وضعیت‌های ماقبل مخاصمه، اساساً چندان جایگاه خاصی در عملکردها و رویکردهای کمیته ندارند؛ حال آنکه باید رویکرد و رهیافت مبتنی بر پیش‌گیری از وقوع مخاصمه، بیش‌ازپیش در نظرگاه کمیته، تقویت شود. دومین دلیل، موجب می‌شود که کمیته، چندان نتواند در جایگاه یک نهاد کنش‌گر غیردولتی و حمایت‌گر، در مخاصمات غیرکلاسیک از جمله تروریسم‌های سایبری که گونه‌ی جدید و به نسبت، متفاوتی با جنگ‌های کلاسیک و سنتی مبتنی بر استفاده از آلات و ادوات رزمی است، مداخله‌گری داشته باشد. درنهایت، عامل سوم موجب می‌شود که اصل حمایت ویژه و افتراقی از بزه‌دیدگان، به‌طور کامل نتواند به اجرا درآید، زیرا گاه، مقتضی آن است که اطلاعات مربوط به بزه‌دیدگان، دست‌کم آن اطلاعاتی که به‌طور مستقیم به حریم خصوصی آن‌ها مربوط نمی‌شود، به‌صورت عمومی منتشر شود تا بتوان دیگر بزه‌دیدگان را شناسایی کرد یا در مقام تعقیب و کشف دیگر جرم‌ها و بزه‌کاری‌ها برآمد.

نتیجه‌گیری

صلیب سرخ جهانی به موجب وظایف و صلاحیت‌های شناخته‌شده خود، می‌کوشد در فرایندهای دادرسی کیفری نزد مراجع قضائی بین‌المللی به‌ویژه دیوان کیفری بین‌المللی، نقشی بیش از پیش پررنگ‌تر بازی کند. براساس مبنا و فلسفه اصلی شکل‌گیری این نهاد غیردولتی، حمایت از بزه‌دیدگان و آسیب‌دیدگان جنایات بین‌المللی، یکی از مهم‌ترین وظایف و تعهداتی است که دولت‌ها در عصر حاضر در راستای همکاری‌ها و معاضدت‌های قضائی بین‌المللی در روند مقابله با جرائم و جنایات بین‌المللی و مقابله با بی‌کیفرمانی بزه‌کاران بین‌المللی باید خود را ملتزم و متعهد به آن بدانند.

با مذاقه در اسناد موجود از جمله یادداشت‌های تفاهم و همکاری امضا شده میان دیوان کیفری بین‌المللی و صلیب سرخ، حق‌های خاصی را که در راستای حمایت از بزه‌دیدگان در فرایندهای دادرسی کیفری نزد دیوان، کمیته از آن‌ها برخوردار است می‌توان عبارت دانست از: ۱. حق حضور در جلسات رسیدگی؛ ۲. حق اظهارنظر درباره نوع، حجم و آثار آسیب‌دیدگی‌ها و بزه‌دیدگی‌ها؛ ۳. حق تعیین سازوکارهای حمایتی از بزه‌دیدگان به‌عنوان راهکار مشورتی برای دیوان؛ ۴. حق تعیین و اجرای روندهای درمانی و پزشکی و ترمیمی.

از سوی دیگر، به‌طور کلی، رهیافت‌های مورد نظر کمیته در راستای ایفای وظایفش نیز عبارت‌اند از: رهیافت حمایتی، رهیافت کمک‌رسانی، رهیافت همکاری و رهیافت پیش‌گیری. هر یک از حق‌ها یا رهیافت‌های اشاره‌شده، آثار و پیامدهای خاص خود را دارند، ولی به‌نظر می‌رسد مجموع آن‌ها صلاحیت‌ها و امتیازات خاصی را برای کمیته به دنبال دارد. منظومه متشکل از این حق‌ها و رهیافت‌ها، توانسته است جایگاه صلیب سرخ جهانی را در قالب یک نهاد یاری‌گر دیوان کیفری بین‌المللی، ارتقا دهد. درواقع، صلیب سرخ را به راستی می‌توان یک دوست دادگاه‌ناامید، ولی با وجود این جایگاه و کارکردهای مثبت و سازنده‌ای که صلیب سرخ در راستای حمایت از حقوق بزه‌دیدگان در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان کیفری بین‌المللی از آن‌ها برخوردار است، نمی‌توان عملکرد این سازمان را عاری از نقد و ایراد دانست. به‌نظر می‌رسد عدم توجه کافی به مباحث حقوق بشری و تمرکز افراطی بر مقولات مرتبط با حقوق بشردوستانه، تمرکز بر مفهوم کلاسیک جنگ و ناتوان ماندن از مواجهه با مظاهر و مصادیق جدید جنگ و مخاصمه و تکیه بر اصل محرمانه بودن اطلاعات برای تضمین حضور در مناطق بحرانی را می‌توان مهم‌ترین نقدهای وارد بر عملکرد صلیب سرخ در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان محسوب کرد. رفع این سه کمبود مهم، کارکردهای مثبت صلیب سرخ در ارتباط و تعامل با دیوان را افزایش می‌دهد و فرایندهای مورد نظر این سازمان مبتنی بر اصل حمایت‌گری از حقوق و منافع بزه‌دیدگان را در دادرسی‌های کیفری نزد دیوان، ارتقا می‌بخشد.

منابع

۱. ابهری، حمید و مهدی فلاح خاریکی (۱۳۹۷)، «مطالعه تطبیقی مفهوم و کارکرد "دوست دادگاه" در حقوق ایران و کامن لا»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، ۲۱ (۸۳)، صص ۲۸۶-۳۰۷.
۲. اسلامی، ابراهیم (۱۳۹۵)، «جایگاه حمایت از بزه‌دیدگان جرائم سایبری در مقررات کیفری حقوق داخلی و حقوق بین‌الملل»، پژوهشنامه حقوق اسلامی، ۴۳، ۱۵۷-۱۸۲.
۳. پوربافرانی، حسن (۱۴۰۰)، حقوق کیفری بین‌المللی، تهران: میزان.
۴. خالقی، علی (۱۳۹۹)، جستارهایی از حقوق جزای بین‌الملل، تهران: شهر دانش.
۵. دفتر نمایندگی کمیته بین‌المللی صلیب سرخ جهانی در ایران (۱۳۹۹)، سند مرجع مأموریت، فعالی‌ها و کار کمیته بین‌المللی صلیب سرخ جهانی، تهران: بهنامی.
۶. راعی دهقی، هاجر (۱۳۹۷)، نقش کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در تأسیس دیوان کیفری بین‌المللی، تهران: خرسندی.
۷. رضوی فرد، بهزاد و مرضیه دیرباز (۱۳۹۲)، «حمایت‌های حقوقی دیوان کیفری بین‌المللی از بزه‌دیدگان»، پژوهش حقوق کیفری، ۳، ۹۹-۱۱۷.
۸. رضوی فرد، بهزاد (۱۳۹۰)، «جایگاه ترمیم خسارت‌های وارده به بزه‌دیدگان جنایات بین‌المللی: از حقوق بین‌الملل عمومی تا حقوق بین‌الملل کیفری»، تحقیقات حقوقی، ۵۵، صص ۲۱۷-۲۳۷.
۹. رمضان‌قوام‌آبادی، محمدحسین و هیوا حاجی‌ملا (۱۳۹۶)، «مداخله سازمان‌های غیردولتی به منزله "دوست دادگاه" در دادگاه بین‌المللی حقوق دریاها»، مطالعات حقوق عمومی، ۴۷(۴)، صص ۹۱۹-۹۳۶.
۱۰. رمضان‌قوام‌آبادی، محمدحسین (۱۳۸۷)، «حضور سازمان‌های غیردولتی در پیش‌گاه مراجع قضائی بین‌المللی»، فصلنامه حقوق (مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران)، ۳۸(۲)، صص ۱۵۳-۱۷۲.
۱۱. زمانی، سیدقاسم و سید ابراهیم حسینی (۱۳۹۹)، «نقش سازمان‌های غیردولتی در حمایت از قربانیان جنایات بین‌المللی نزد دادگاه‌های کیفری بین‌المللی»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، ۵۰(۱)، صص ۲۳-۳۸.
۱۲. شریفی طرازکوهی، حسین و فاطمه فتح‌پور (۱۳۹۶)، «حمایت از قربانیان تروریسم در پرتو روند انسانی شدن حقوق بین‌الملل»، مجله پژوهش‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی، ۹، صص ۵-۴۸.
۱۳. صبح‌خیز، رضا (۱۳۹۴)، «چالش‌های حقوقی جرائم سایبری در نظام حقوق بین‌الملل و نظام حقوقی ایران»، پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۰(۳۹)، ۱۱۷-۱۳۷.
۱۴. صدرایی، فهیم (۱۳۹۲)، نقش کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در تحول حقوق بین‌الملل با تأکید بر تفاسیر کمیته درباره قواعد حقوق جنگ، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
۱۵. فروغی‌نیا، حسین (۱۳۹۸)، «موانع و چالش‌های اجرایی دیوان کیفری بین‌المللی در تقویت ضمانت اجرای حقوق بین‌الملل بشردوستانه»، تعالی حقوق، ۳، صص ۳۷-۷۴.
۱۶. قربان‌نیا، ناصر و پیمان نمایان (۱۳۹۵)، «جایگاه حمایت از بزه‌دیدگان تروریسم در نظام حقوق بین‌المللی»، حقوق تطبیقی، ۳(۶)، صص ۹۷-۱۲۲.
۱۷. مروت، مجتبی (۱۳۹۰)، «نقش کمیته بین‌المللی صلیب سرخ در حمایت از قربانیان جنگی»، پژوهش حقوق، ۱۳(۳۲)، صص ۳۲۹-۳۳۶.

۱۸. موسوی فرد، محمدرضا (۱۴۰۰)، «امکان‌سنجی شناسایی مسئولیت کیفری سیاست‌گذاران وهابی و مجریان حقیقی دولت‌های حامی تروریسم با تأکید بر رویکردهای سیاسی و حقوقی در جغرافیای سیاسی خاورمیانه»، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۳(۲)، ۴۷۲-۴۹۰.
۱۹. موسوی فرد، محمدرضا (۱۴۰۰)، «حقوق قربانیان اقدامات تروریستی در رهیافت‌های سیاسی و قوانین بین‌المللی با تأکید بر جغرافیای سیاسی خاورمیانه»، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۱۳(۳)، ۷۲۲-۷۹۵.
۲۰. مهدیقلی، مرضیه (۱۴۰۱)، حمایت حقوقی از قربانیان جرائم بین‌المللی در حقوق بین‌الملل کیفری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه گیلان.
۲۱. مهرگان، امیرحسین و همکاران (۱۳۹۹)، «ضرورت بازنگری مأموریت کمیته بین‌المللی صلیب سرخ: از کاهش آلام انسانی تا پیش‌گیری از خشونت‌های مسلحانه»، مطالعات بین‌المللی، ۱۷(۶۶)، صص ۱۵۱-۱۶۹.
۲۲. میرعباسی، سیدباقر و عقیل محمدی (۱۳۹۴)، «نقش و جایگاه سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی به‌عنوان "دوست دادگاه" در نظام بین‌المللی حل و فصل اختلافات»، مطالعات حقوق عمومی، ۴۶(۴)، صص ۷۵۳-۷۶۹.
۲۳. میرمحمدصادقی، حسین (۱۳۹۸)، دادگاه کیفری بین‌المللی، تهران: دادگستر.
۲۴. نجفی‌توانا، علی و همکاران (۱۴۰۱)، «الگوی برای تقویت حمایت از بزه‌دیدگان جرائم بین‌المللی در آفریقا»، حقوق کیفری، ۱۰(۳۹)، ۱۳۷-۱۶۴.
۲۵. نژندی‌منش، هیبت‌الله و شهریار آموزگار (۱۳۹۶)، «جایگاه بزه‌دیده در اساس‌نامه دیوان کیفری بین‌المللی»، فصل‌نامه قضاوت، ۱۷(۹۱)، صص ۱۳۵-۱۶۱.
۲۶. نوری سوا، احمد (۱۴۰۳)، «نقش دیوان کیفری در پیش‌گیری از جرائم بین‌المللی»، مجله بین‌المللی پژوهش ملل، ۹(۹۹)، ۱۲۳-۱۵۰.

References

1. Anne - Marie La Rosa (۲۰۲۱), *ICRC and ICC: Two Separate but Complementary Approaches to Ensuring Respect for International Humanitarian Law*, Sage Pub.
2. Banner, S. (2021), *The Myth of the Neutral Amicus: American Courts and their Friends*, Chicago: Constitutional Commentary.
3. Bugnion, F. (2017), *The International Committee of Red Cross and The Protection of War Victims*, Macmillan Publishers Limited.
4. Bugnion, F. (2023), *The International Committee of the Red Cross and the Protection of War Victims*, University of Virginia, Macmillan Education.
5. Cassese, A. (2013), *International Criminal Law*, Oxford University Press.
6. Chung, Ch. (2023), *Victims' Participation at the International Criminal Court: Are Concessions of the Court Clouding the Promise?*, NJIHR.
7. Colin McLaughlin (2024), *Victim and witness provisions of the ICC compared to other international tribunals*, Pablo Pub., Rome.
8. Collins, P. M. (2022), *Friends of the Supreme Court: Interest Groups and Judicial Decision Making*, New York: Oxford University Press.
9. Conflict and Environment Observatory (2023), *ICRC & Strengthening legal protection of victims of armed conflicts*, Geneve.

۱۰. Enap, C. (2022), *Terror of NGOs, Coalition for an ICC in the Establishment of ICC*, Phd Dissertation, Rutgers University.
۱۱. Fast, L. (2019), *Unpacking the Principle of Humanity: Tensions and Implications*, ICRC Annual Report on IHL and the Challenges of Contemporary Armed Conflicts. Recommitting to Protection in Armed Conflict on the 70th Anniversary of the Geneva Conventions.
۱۲. Fernanda Garcí'a Pinto (2020), "The International Committee of the Red Cross and the International Criminal Court: Turning International Humanitarian Law Into a Two-headed Snake?", *International Review of the Red Cross*, 102(914), 745–763.
۱۳. Ferraro, T. (2015), "The ICRC's legal position on the notion of armed conflict involving foreign intervention and on determining the IHL applicable to this type of conflict", *International Review of the Red Cross*, 97 (900), 1227–1252.
۱۴. Garkawe, S. (۲۰۲۳), *The South African Truth and Reconciliation Commission: A Suitable Model to Enhance the Role and Rights of the Victims of Gross Violations of Human Rights?*, Melbourne: Mc Dorf.
۱۵. Garlo, M. (2023), *Victims before the Court*, International Criminal Court.
۱۶. Garro, J. B. (2024), *ICRC Protection policy Institutional Policy*, ICRC Research Committee.
۱۷. Giladi, R., & Steven, R. (2021), *The Role of the International Committee of the Red Cross*, University of Michigan Law School.
۱۸. Greco, G. (2022), *Victims' Rights Overview under the ICC Legal Framework: A Jurisprudential Analysis*, Brill Publication.
۱۹. Mc Gonigle, L. B. (2022), "Victim Participation and the ICC", in: Letschert R., Haveman R., de Brouwer A., Pemberton A. (eds), *Victimological approaches to international crimes: Africa*. Intersentia, Antwerp, 493 - 524.
۲۰. McKay, F. (2023), "Victim Participation in Proceedings Before the International Criminal Court", *Human Rights Brief*, 15(3), 22 - 41.
۲۱. Mialhe, J. L. (2020), "The NGOs as Amici Curiae in the International Tribunals", *World International Studies Committee (WISC) 3rd Global International Studies Conference: World Crisis. Revolution or Evolution in the International Community?*, Porto, Portugal 17th - 20th August.
۲۲. Nettesheim, J. N., & Ryan, C. (2022), *Friends of The Court Briefs: What The Curiae Wants in An Amicus*, University of Wisconsin Law School.
۲۳. Olasolo, H. (2023), *The Triggering Procedure of the International Criminal Court*, Marthnus Nijh of Publisher, Leiden Boston.
۲۴. Stahn, C. (2023), *Participation of Victims in Pre - trial Proceedings of the ICC*, JICJ 4, 219 - 238.
۲۵. Stahn, C. (2017), *Between 'Constructive Engagement', 'Collusion' and 'Critical Distance': The International Committee of the Red Cross and the Development of International Criminal Law*, Cambridge University Press.
۲۶. Van den, W. C. (2023), "Victims Before International Criminal Courts: Some Views and Concerns of An ICC Trial Judge", *Univ J. Int Law*, 44, 475 - 496.
۲۷. Vinuales, J. E. (2021), *Human Rights and The Role of Amici Curiae in International Law*, University of Colombia.